

Forvaltningsret

Administrativ rekurs

Administrativ rekurs giver mulighed for at påklage en forvaltningsafgørelse til en højere forvaltningsmyndighed. Administrativ rekurs er således udtryk for to-instansprincippet. Muligheden for administrativ rekurs er en retssædvane, og adgangen til administrativ rekurs er således ikke betinget af en lovhjemmel. Det vil derimod kræve en udtrykkelig lovhjemmel at afskære muligheden for administrativ rekurs.

Afgørelsesbegrebet

Størstedelen af forvaltningsloven gælder kun for afgørelsessager, jf. forvaltningslovens § 2. Derimod gælder offentlighedsloven også, når der ikke er tale om afgørelsessager, jf. offentlighedslovens § 2 forudsætningsvist.

De grundlæggende kriterier for, om der er tale om en afgørelse er: i) der skal være tale om en udtalelse fra en forvaltningsmyndighed, ii) udtalelsen skal ensidigt fastsætte, hvad der er eller skal være gældende ret, iii) udtalelsen skal være rettet mod en ekstern modtager, eller en begrænset kreds af eksterne modtagere, og iv) udtalelsen skal være udstedt på et offentligretligt grundlag. Privatretlige dispositioner vil ikke opfylde dette kriterie, jf. f.eks. U 2005.616 H om fratrædelsesaftale, som ikke var omfattet af forvaltningslovens afgørelsesbegreb

Er der tvivl om, hvorvidt kriterierne er opfyldt, skal det vurderes, om hensynene til de berørte taler for, at udtalelsen skal være en afgørelse i forvaltningslovens forstand. Dette vil f.eks. være afgørende for retten til at blive partshørt. Som et eksempel på en afgørelse kan nævnes et afslag på boligstøtte. Som et eksempel på noget, som falder uden for afgørelsesbegrebet, kan nævnes en beslutning om at oversende sagen til en anden forvaltningsmyndighed i medfør af forvaltningslovens § 7, stk. 2. Dette vil være en procesledende beslutning, og sådanne er ikke omfattet af afgørelsesbegrebet.

Aktindsigt efter offentlighedsloven

Retsgrundlaget for aktindsigt til en videre personkreds følger af offentlighedsloven, jf. offentlighedslovens § 7, hvor det gælder, at enhver kan få aktindsigt i dokumenter, der er indgået til eller oprettet af en myndighed som led i administrativ sagsbehandling.

Retten til aktindsigt efter offentlighedsloven er således videregående for så vidt angår personkredsen, da aktindsigt efter forvaltningsloven forudsætter partsstatus, samt, at der er tale om en afgørelse.

Der gælder en række undtagelser, hvorefter der kan nægtes aktindsigt efter offentlighedsloven. Disse er at finde i offentlighedslovens kapitel 4.

Begrundelsespligt

Når forvaltningen træffer en afgørelse, der ikke giver parten fuldt ud medhold, og denne afgørelse meddeles skriftligt, er forvaltningen underlagt en begrundelsespligt. Denne forpligtelse følger af forvaltningslovens § 22.

Kravene til begrundelsens indhold følger af forvaltningslovens § 24. Begrundelsen skal indeholde henvisninger til de retsregler og hensyn, der ligger til grund for afgørelsen.

Endvidere følger det af forvaltningslovens § 23, at en part kan kræve at få skriftlig begrundelse ved en mundtlig afgørelse, såfremt denne ikke giver parten fuldt ud medhold.

Delegation

Delegation vedrører det forhold, at en myndighed overlader sin kompetence til en anden myndighed eller evt. privat person eller organisation. Der skal her skelnes mellem intern og ekstern delegation.

Ved intern delegation forstås en overordnet myndighed, som overlader kompetence til at træffe afgørelser til en af sine underordnede inden for myndigheden. Intern delegation til hierarkisk opbyggede myndigheder kan som udgangspunkt ske på ulovbestemt grundlag, med baggrund i det faktum at der består et over-/underordningsforhold.

Ved delegation i et kollegialt organ, skal der skelnes mellem forskellige muligheder for delegationer. Delegation til formanden er i udgangspunktet mulig, således at det er muligt at lade formanden træffe afgørelser i rutinesager, hvor der foreligger en fast praksis. Ligeledes kan der ske delegation til formanden ved presserende sager og genoptagelse af afgjorte sager. Der skal dog være en særlig begrundelse for at foretage delegationen. I andre tilfælde vil delegationen forudsætte lovhjemmel. Principssager, hvor fremtidig praksis fastlægges, samt sager af større betydning, kan ikke delegeres til formanden. Ved delegation til et udvalg i det kollegiale organ, er udgangspunktet, at dette kan ske uden lovhjemmel, såfremt der ikke foreligger et delegationsforbud. Det er dog antaget, at stående udvalg og økonomiudvalget ikke kan videredelegere afgørelseskompetencen til underudvalg. Ved delegation til den kommunale eller regionale administration eller et sekretariat er udgangspunktet, at det kan ske uden lovhjemmel, medmindre det fasttæller ny praksis.

Ved ekstern delegation forstås en forvaltningsmyndigheds overladelse af kompetence til en anden myndighed eller til private. Ekstern delegation af afgørelseskompetencen kræver som det klare udgangspunkt lovhjemmel. Dette gælder dog ikke, såfremt der delegeres fra en overordnet myndighed til en underordnet myndighed - her kan delegation i de fleste tilfælde foretages med baggrund i det over-/underordningsforhold, der består mellem de to myndigheder.

Den offentlige forvaltning

Forvaltningsloven gælder kun for den offentlige forvaltning, jf. § 1, stk. 1, jf. dog § 1, stk. 2 om visse former for selvejende institutioner

Afgrænsningen foretages på et formelt grundlag. Der skal efter denne afgrænsning alene kigges på, om organet formelt set er en forvaltningsmyndighed, og ikke på hvilke opgaver organet varetager.

Omfattet er f.eks. den statslige, regionale og kommunale forvaltning. Omfattet er også nævn og råd. Uden for begrebet falder blandt andet Folketinget, domstolene og Folketingets Ombudsmands

Derogation

Derogation omhandler tilfælde, hvor loven giver forvaltningen bemyndigelse til at gøre afvigelser fra loven. Anordninger med derogatorisk kraft omfatter generelle afvigelser i form af udstedelse af regler. Anordninger med derogatorisk kraft forudsætter lovhjemmel.

Det administrative skøn

Det administrative skøn anvendes i tilfælde, hvor lovteksten ikke er fuldstændig præcis. I dette tilfælde kan forvaltningen i et mere frit omfang vælge, hvilke hensyn der skal lægges til grund for afgørelsen samt med hvilken intensitet. Dette kaldes også "det frie skøn".

Dispensation

Dispensation omhandler tilfælde, hvor forvaltningen har mulighed for at fravige loven i konkrete tilfælde. Der kræves en lovhjemmel, førend der kan gives dispensationer fra love, jf. den formelle lovs princip. Det er dog relevant at anføre, at der ikke er fastsat nogle begrænsninger i lovgivningsmagten til at give hjemmel til konkrete fravigelser, herunder dispensationer. Dette skyldes, at der ved brug af dispensationer er mulighed for at smidigøre loven, hvilket er ønskeligt. Formålet med regulering ved dispensationer kan også være at hindre omgåelse.

Domstolens begrundelsesgrundlag

Domstolens begrundelsesgrundlag omhandler det grundlag eller den målestok, som domstolene anvender, når de skal tage stilling til, om en forvaltningsafgørelse er acceptabel eller uacceptabel, og er derved en del af realitetsprøvelsen. Der tages udgangspunkt i elementerne, som indgår i forvaltningsafgørelsen, herunder både jus og faktum.

Domstolens bedømmelsesgrundlag omfatter gældende ret, og domstolene prøver derfor forvaltningens retsanvendelse. Domstolens begrundelsesgrundlag omfatter dog normalt ikke forvaltningens skøn.

Folketingets Ombudsmand

Ombudsmanden fører kontrol med den offentlige forvaltning. Folketingets Ombudsmand er ikke en del af den offentlige forvaltning, og er således ikke omfattet af forvaltningsloven. Folketingets ombudsmand må heller ikke forveksles med Forbrugerombudsmanden.

Ombudsmanden har ikke kompetence til at afsige retligt bindende udtalelser, eller ændre afgørelser truffet af forvaltningen. Ombudsmanden har alene kompetence til at udtale kritik og påpege fejl og mangler ved afgørelser. I langt de fleste tilfælde vil forvaltningen dog rette sig efter Ombudsmandens kritik. Ved en eventuel domstolsprøvelse er domstolene ikke forpligtet af Ombudsmandens udtalelse, og det er hyppigt set, at domstolene er kommet frem til et andet resultat end Ombudsmanden.

Forbuddet mod "skøn under regel"

Udgangspunkt er, at en forvaltningsmyndighed er forpligtet til i alle tilfælde at inddrage relevante og saglige kriterier, og i forhold hertil træffe en afgørelse efter en konkret vurdering.

Dette medfører, at forvaltningsmyndigheder ikke uden særlige holdepunkter i lovgivningen lovligt kan sætte et lovbestemt skøn "under regel" ved at opstille interne regler, der afskærer eller kraftigt begrænser skønnet.

Forvaltningsakt

En forvaltningsakt er en offentlig myndigheds afgørelse. Forvaltningsakter kan være begunstigende eller bebyrdende. Forvaltningsakter kan være positive, hvilket betyder, at der skabes en ændring i retstilstanden, f.eks. en dispensation, eller negative, hvorved der ikke skabes en ændring i retstilstanden, f.eks. et afslag på en ansøgning.

God forvaltningsskik

Princippet om god forvaltningsskik er i høj grad etableret af Folketingets Ombudsmand. Princippet omhandler grundlæggende, at forvaltningen skal optræde "høfligt" og "hensynsfuldt" over for borgerne. Dette indebærer bl.a. vejledning, hurtig sagsbehandling og lignende foranstaltninger.

God forvaltningsskik er en norm, der rækker udover, hvad der retligt kan forlanges af forvaltningsmyndighederne. Princippet understøtter hensynet til at styrke tilliden til den offentlige forvaltning.

Habilitet

Der sondres mellem almindelig habilitet og speciel habilitet.

Almindelig habilitet angår spørgsmålet om, hvorvidt en person i det hele taget kan indtage en stilling i en offentlig myndighed. Reglerne herom findes primært i den specielle forvaltningsret, men det antages, at også den almindelige forvaltningsret opstiller visse regler om almindelig habilitet, dog på et ulovfæstet grundlag.

Speciel habilitet angår spørgsmålet om, hvorvidt en person i den offentlige myndighed er inhabil i forhold til en konkret sag. Regler herom findes i forvaltningslovens kapitel 2, og særligt § 3. Det skal bemærkes, at også en myndighed kan være inhabil - spørgsmålet om, hvorvidt en myndighed er inhabil, afgøres ligeledes efter forvaltningslovens § 3. F.eks. vil en myndighed være inhabil i medfør af § 3, stk. 1, nr. 1, i sager, hvor forvaltningsmyndigheden selv er part.

Habilitet

Habilitet er et grundlæggende forvaltningsretligt princip, der er reguleret i forvaltningslovens kap. 2 (§§ 3-6). Habilitet indebærer, at den person, der udøver offentlig forvaltning, skal være upartisk. Reglerne om habilitet har således til formål at sikre, at forvaltningens afgørelser træffes ud fra saglige hensyn. Der sondres grundlæggende mellem almindelig habilitet og speciel habilitet, hvor det alene er den specielle habilitet, der reguleres i forvaltningsloven.

Almindelig habilitet indebærer både generelle positive og negative krav til enkeltpersoner, der altid skal være opfyldt, før en person er duelig til at træffe afgørelse. Yderligere indebærer den almindelige habilitet nogle grundlæggende procedureregler, der skal være opfyldt, før kollegiale organer kan betragtes som habile.

Speciel habilitet gælder, modsat den almindelige habilitet, i forhold til konkrete sager. Det afgørende ved speciel habilitet er at vurdere, hvorvidt den pågældende person i forvaltningen potentielt kan have en interessekonflikt. Reglerne om speciel habilitet findes i forvaltningslovens kap. 2 (§§ 3-6). Det er muligt, at en person kan opfylde betingelserne for at være habil efter de almindelige betingelser, men grundet nogle særlige omstændigheder ved en konkret sag kan den pågældende være inhabil efter de specielle regler.

Hjemmelskravet

Hjemmelskravet indebærer overordnet set, at forvaltningen alene kan handle, når den er bemyndiget hertil gennem en lovbestemmelse. Det er som udgangspunkt forvaltningen selv, der afgør, hvilket hjemmelsgrundlag, der skal være til stede ved den konkrete afgørelse. I sidste ende kan spørgsmålet om hjemmelsgrundlaget prøves ved domstolene, jf. grundlovens § 63.

Skærpet hjemmelskrav: Jo mere indgribende en forvaltningsafgørelse er for den enkelte borger, desto strengere krav kan der stilles til hjemmelsgrundlaget. Dette kaldes også "intensitetssynspunktet".

Hjemvisning

Hjemvisning er en ugyldighedsform, hvorved en afgørelses retsvirkninger ophæves. I hjemvisning ligger, at sagens sendes til førsteinstans med henblik på, at denne skal træffe en ny afgørelse i sagen. Hjemvisning anvendes i situationer, hvor afgørelsen hviler på et forkert retligt grundlag, hvis der foreligger væsentlige sagsbehandlingsmangler, eller hvis de faktiske omstændigheder er utilstrækkeligt oplyst.

Journalisering

Retsgrundlaget for journalisering findes i offentlighedslovens § 15. Heraf gælder, at dokumenter, som myndigheden har modtaget eller afsendt til udenforstående, og myndighedens interne dokumenter, skal journaliseres i det omfang, dokumentet har betydning for en sag eller sagsbehandlingen i øvrigt.

Dokumentet skal journaliseres snarest muligt, efter det er modtaget eller afsendt, jf. offentlighedslovens § 15, stk. 2.

Pligten til at journalisere gælder for statslige forvaltningsmyndigheder samt kommunale og regionale enheder, der kan henregnes til den kommunale og regionale centralforvaltning, jf. offentlighedslovens § 15, stk. 4.

Kompetence

Dækker over spørgsmålet om, hvorvidt pågældende forvaltningsmyndighed kan behandle sagen.

Ved saglig kompetence forstås, at den pågældende myndighed skal have kompetence til at træffe afgørelse i en given sagstype.

Ved stedlig kompetence forstås, at sagen skal høre ind under den pågældende myndigheds geografiske område. Spørgsmålet er relevant, hvor en forvaltningsmyndighed ikke har kompetence til at træffe afgørelser i sager hidhørende fra alle dele af landet, men alene et afgrænset geografisk område.

Ved funktionel kompetence forstås, at en forvaltningsmyndighed kan være begrænset til kun at varetage nærmere afgrænsede funktioner. Det kan f.eks. hænde, at en myndighed alene kan have kompetence til at udtale sig om en sag. I et sådant tilfælde vil myndigheden ikke have kompetence til at træffe afgørelse i sagen.

Legalitetsprincippet

Legalitetsprincippet er et uskrevent princip både i forvaltningsretten og i dansk ret generelt. Princippet tilskrives, at en afgørelse ikke må være i strid med lov, samt at den skal have hjemmel i lov.

Legalitetsprincippet kaldes også "den formelle lovs princip". Princippet vedrører forholdet mellem loven og regulering på et lavere niveau end loven. Det følger af den formelle lovs princip, at hvis et forhold først er reguleret ved lov, kan det kun ændres ved lov.

Lighedsgrundsætningen

Lighedsgrundsætningen har sammenhæng med forbuddet mod diskrimination, som er et princip, der findes i både skreven og uskreven ret. Inden for forvaltningsretten beror lighedsgrundsætningen primært på uskrevne retsgrundsætninger. Lighedsgrundsætningen indebærer, at forhold, der i det væsentligste er lige, også skal behandles lige.

Magtfordrejningsgrundsætningen

Grundsætningen om magtfordrejning indebærer, at forvaltningen ved sin afgørelse alene må inddrage saglige hensyn. Hvilke hensyn, der er saglige i forhold til den konkrete lov, afhænger af en fortolkning.

Det afgørende for, i hvilket omfang et hensyn kan betragtes som sagligt, er, i hvilken sammenhæng hensynet inddrages.

Notatpligt

Udgangspunktet er, at en myndighed har pligt til at gøre notat om visse oplysninger, vurderinger og sagsekspeditionsskridt. Hensynene bag denne regel er at dokumentere hændelsesforløbet, således at der efterfølgende kan føres kontrol. Derudover er notatpligten med til at sikre et fuldstændigt informationsgrundlag for den borger, der eventuelt skulle anmode om aktindsigt.

En myndighed har notatpligt i afgørelsessager, når den mundtligt eller på anden måde modtager oplysninger om sagens faktiske grundlag eller eksterne faglige vurderinger, der er af betydning for sagens afgørelse, jf. offentlighedslovens § 13, stk. 1. Myndighederne skal ligeledes snarest muligt gøre notat om oplysningerne eller vurderingerne, jf. offentlighedslovens § 13, stk. 1. Notatpligten gælder dog ikke, hvis oplysningerne allerede fremgår af sagens dokumenter, jf. offentlighedsloven § 13, stk. 1, 2. pkt. I tillæg til den notatpligt, som følger af offentlighedsloven, gælder en ulovbestemt retsgrundsætning om, at der også i sager, som ikke er afgørelsessager, i visse tilfælde skal gøres notat. Desuden følger det af god forvaltningsskik, at der i visse tilfælde bør gøres notat uden for offentlighedsloven og retsgrundsætningen.

Omgørelse

Omgørelse vedrører det forhold, at en forvaltningsmyndighed eller domstol ophæver eller ændrer en truffet afgørelse.

Oplysningspligt

Forvaltningens oplysningspligt er hjemlet ved forvaltningslovens § 31. Pligten indebærer, at en forvaltningsmyndighed skal viderebringe oplysninger til en myndighed, såfremt denne myndighed har brug for dette, samt at forvaltningsmyndigheden er berettiget til at udlevere oplysningerne.

Princippet om oplysningspligt har forbindelse til undersøgelsesprincippet, idet pligten understøtter, at alle nødvendige og relevante oplysninger lægges til grund for en afgørelse.

Originær kompetence

Der er tale om fastlæggelse af originær kompetence, når en forvaltningsmyndigheds kompetence fastlægges ved grundlov eller almindelig lov.

Partsaktindsigt - aktsindigt efter forvaltningsloven

Med aktindsigt menes, at man har adgang til at se dokumenter, der indgår i sagsbehandlingen hos en offentlig myndighed. Såfremt man er part i sagen, gælder reglerne for aktindsigt efter forvaltningsloven, jf. forvaltningslovens § 9.

Partsaktindsigten omfatter alle dokumenter, der vedrører sagen, og indførelser i journaler, registre og andre fortegnelser vedrørende den pågældende sags dokumenter, jf. forvaltningslovens § 9, stk. 2, nr. 1 og 2.

Der gælder dog undtagelser til partsaktindsigt:

1) vedr. ansættelse og straffesager: Sager om strafferetlig forfølgning er undtaget retten til aktindsigt, jf. forvaltningslovens § 11, stk. 1. Det skal dog her bemærkes, at forvaltningslovens § 18 opstiller en særlig regel, som giver parter mulighed for aktindsigt i afgjorte straffesager, med undtagelse af forvaltningslovens § 18, stk. 2, hvorefter dokumenter hos politiet eller anklagemyndigheden er undtaget fra aktindsigt efter stk. 1. Ligeledes fremgår det af forvaltningslovens § 9, stk. 3, modsætningsvist, at dokumenter i ansættelsessager ikke er omfattet af retten til aktindsigt, såfremt de angår andre personer end personen selv.

2) visse dokumenter til internt brug: Det fremgår af forvaltningslovens § 12, stk. 1, 1. pkt., at interne dokumenter er undtaget fra retten til aktindsigt, herunder dokumenter som ikke er afgivet til udenforstående. Udgangspunktet er dog, at et dokument kan miste sin interne karakter, og dermed bliver undergivet aktindsigt, såfremt de afgives til udenforstående, medmindre det sker af retlige grunde til forskningsmæssig brug eller lignende, jf. forvaltningslovens § 12, stk. 2. En undtagelse til forvaltningslovens § 12 fremgår af forvaltningslovens § 13, hvoraf der er anført en række interne dokumenter i endelige form, som er omfattet af retten til aktindsigt. Årsagen hertil er, at dokumenterne ikke indeholder myndighedernes interne overvejelser om sagens afgørelse eller behandling. Det fremgår endvidere af forvaltningslovens § 14, at retten til aktindsigt ikke omfatter statsrådsprotokoller, referater af møder mellem ministre og dokumenter, der udarbejdes af en myndighed til brug for sådanne møder, jf. forvaltningslovens § 14, stk. 1, nr. 1. Retten til aktindsigt omfatter heller ikke dokumenter, der udveksles i forbindelse med, at en myndighed udfører sekretariatsopgaver for en anden myndighed, jf. forvaltningslovens § 14, stk. 1, nr. 2 og ej heller myndigheders brevveksling med sagkyndige til brug i retssager eller ved overvejelse af, om retssag bør føres, jf. forvaltningslovens § 14, stk. 1, nr. 3. Det skal dog her medtages, at oplysninger om sagens faktiske grundlag, som er relevante for sagens afgørelse, ikke er undtaget retten til aktindsigt, uanset at de er omfattet af § 12 og 14, jf. forvaltningslovens § 14 a. Det samme gælder oplysninger om eksterne faglige vurderinger, som findes i sådanne dokumenter, der er omfattet af § 12 og § 14, nr. 1 og 2, jf. forvaltningslovens § 14 a.

3) Undtagelse af visse oplysninger af betydning for statens sikkerhed mv.: Retten til aktindsigt kan ligeledes begrænses på grund af afgørende hensyn til statens sikkerhed eller rigets forsvar, medmindre partens interesse i at kunne benytte kendskab til sagens dokumenter til varetage af sit tarv vægter højere, jf. forvaltningslovens § 15. Retten til aktindsigt er også fraveget af hensyn til rigets udenrigspolitiske interesser mv., herunder forholdet til andre lande eller internationale organisationer, i det omfang fortrolighed følger af EU-retlige eller folkeretlige forpligtelser eller lignende, jf. forvaltningslovens § 15 a. Retten til aktindsigt kan begrænses, i det omfang partens interesse i at kunne benytte kendskab til sagens dokumenter må antages at burde vige for afgørende hensyn, herunder eksempelvis forebyggelse, opklaring og forfølgning af lovovertrædelser og straffefuldbyrkelse, jf. forvaltningslovens § 15 b, stk. 1, nr. 1., mv.

Partsbegrebet

Partsbegrebet er ikke defineret i forvaltningsloven, hvorfor det må defineres ud fra den praksis, der findes om partsrettigheder. Generelt vil en part i forvaltningsretlig forstand altid omfatte den person, som er adressat for den pågældende afgørelse. En række andre personer kan også opnå partsstatus, men for disse vil det grundlæggende kræves, at de har en væsentlig og individuel interesse i den pågældende sag.

Partshøring

Partshøring er et grundlæggende forvaltningsretligt princip, der indebærer, at forvaltningen har pligt til på eget initiativ at foretage høring af parterne om en sags faktiske omstændigheder, inden der træffes afgørelse. Forvaltningslovens § 19, stk. 1 indeholder minimumsregler for, hvornår en myndighed er forpligtet til at foretage partshøring. Ved bestemmelsen gælder fire betingelser for, hvornår partshøring skal foretages. Ud over den lovbestemte regulering af partshøring i forvaltningslovens § 19, gælder der endvidere ulovbestemte regler om partshøring, der kan udvide anvendelsesområdet.

Forvaltningens pligt til at foretage partshøring tilgodeser en række forskellige hensyn. Særlig relevant er partshøring i forhold til at styrke tilliden til den offentlige forvaltning (tillidssynspunktet) og til at sikre, at sagen bliver oplyst korrekt.

Partshøringspligten er en garantiforskrift. Det betyder, at ved tilsidesættelse af partshøringspligten vil afgørelsen være ugyldig som følge af sagsbehandlingsfejl, medmindre forvaltningen kan bevise, at fejlen har været konkret uvæsentlig for sags afgørelse. Hvis afgørelsen findes ugyldig, kan det medføre, at forvaltningen skal behandle sagen igen, eller at der betales kompensation.

I forvaltningslovens § 19, stk. 2 er oplistet seks tilfælde, hvor myndighederne er undtaget fra at foretage partshøring. Denne liste anses for udtømmende.

Partsrepræsentation

Det fremgår af forvaltningslovens § 8, at den, der er part i en sag, på ethvert tidspunkt i sagens behandling kan lade sig repræsentere eller bistå af andre. Bestemmelsen gælder kun i afgørelsessager, men retten til partsrepræsentation er dog et almindeligt princip, som også kan siges at hvile på de almindelige regler om fuldmagt. Der er som udgangspunkt ikke fastsat regler om, hvem der kan repræsentere eller bistå en part, hvorfor både sagkyndige og familiemedlemmer i princippet kan varetage opgaven.

Proportionalitetsprincippet

Proportionalitetsprincippet er et grundlæggende princip, der betyder, at et indgreb skal være både nødvendigt og forholdsmæssigt for at være lovligt. Det vil med andre ord sige, at der ikke skal anvendes mere indgribende midler, end hvad der er nødvendigt for at opnå det tilsigtede formål. Som følge heraf begrænser proportionalitetsprincippet i et vist omfang forvaltningens skønsmæssige vurderinger.

Derudover indeholder proportionalitetsprincippet også et krav om, at den pågældende forvaltningsafgørelse skal være egnet.

Prøvelsesintensitet

Prøvelsesintensitet omfatter, hvor dybdegående en stillingstagen domstolen har foretaget i forhold til de pågældende elementer, der indgår i forvaltningsafgørelsen. Det skal både undersøges, hvilke og hvor mange elementer der indgår i forvaltningsafgørelsen, og herefter en konkret stillingstagen til hvert enkelt element. Som udgangspunkt gælder, at jo flere af de nævnte elementer, domstolen tager stilling til, og jo mere tilbundsående denne stillingstagen er, jo mere intensiv er domstolsprøvelsen.

Realitetsprøvelse

Realitetsprøvelse omfatter domstolens nærmere kontrol af og stillingstagen til om forvaltningsafgørelsen og anden forvaltningsdisposition, som domstolene har fået indbragt er acceptabel. Dette indebærer at undersøge, om den ved afgørelsen anvendte fremgangsmåde samt afgørelsens indhold er acceptabel.

Sagsbehandlingstid

Der er hverken i forvaltningsloven eller anden lovgivning fastsat generelle regler om myndighedernes sagsbehandlingstid. Dog følger det af god forvaltningsskik, at sager i den offentlige forvaltning skal behandles inden for rimelig tid og ikke må trække unødigt ud. Hvad "rimelig tid" er, beror på en konkret vurdering.

Ved vurderingen af den samlede sagsbehandlingstid, og om denne kan anses for at være rimelig, kan der medtages en række faktorer, eksempelvis: 1) sagens karakter, 2) omfanget af de undersøgelser, som myndigheden skal foretage, 3) de løbende ekspeditioner i sagen, 4) den sædvanlige sagsbehandlingstid for sagstypen, 5) myndighedens eventuelle udmeldinger om en forventet sagsbehandlingstid, 6) sagens faktiske og retlige kompleksitet, 7) om sagen giver anledning til principielle overvejelser, og 8) om sagen af hensyn til parten, andre private eller offentlige interesser må anses for mere eller mindre hastende

Selvejende institutioner omfattet af forvaltningsloven

Efter forvaltningslovens § 1, stk. 2 gælder loven også for selvejende institutioner under visse omstændigheder. Der tales her om, at visse organer kan være omfattet af forvaltningsloven ud fra en materiel afgrænsning.

Efter stk. 2, nr. 1, gælder forvaltningsloven for selvejende institutioner, som er oprettet ved lov eller i henhold til lov. Omfattet heraf er f.eks. Feriefonden og ATP.

Efter stk. 2, nr. 2, gælder forvaltningsloven for selvejende institutioner, som er oprettet på privatretligt grundlag, f.eks. et aktieselskab, for så vidt institutionen udøver offentlig virksomhed og er undergivet offentlig regulering. Om et organ er omfattet af denne bestemmelse, beror på en konkret vurdering. I den konkrete vurdering kan indgå den type af opgaver, som organet udfører, om organet er finansieret ved offentlige eller private midler, om organet er underlagt særlig regulering, og om organet har en forvaltningsmyndighed som overordnet. Som eksempel herpå kan nævnes Rådet for Anvendelse af Dyr Sygehusmedicin, se FOB 2015-41.

Specialitetsprincipperne

Specialitetsprincipperne har til formål at regulere, hvilke hensyn der er saglige for en forvaltningsmyndighed at varetage.

Det organisatoriske specialitetsprincip

En forvaltningsmyndighed kan alene varetage de hensyn, som den er tillagt kompetence til. Med andre ord kan en forvaltningsmyndighed ikke varetage hensyn, der tilkommer en anden myndigheds ressortområde.

Det materielle specialitetsprincip

En forvaltningsmyndighed kan alene varetage nogle særlige typer af hensyn ved dens afgørelse. Det materielle specialitetsprincip har således fokus på indholdet af hensynet.

Rækkevidden af specialitetsprincipperne kan ikke entydigt fastlægges, men forvaltningen er forpligtet til i et vist omfang at overholde disse principper.

Tilbagekaldelse

Tilbagekaldelse medfører, at en gyldig afgørelse omgøres af den myndighed, der har truffet den, eller omgøres af en overordnet myndighed af egen drift. Udgangspunktet er, at det kun er skønsmæssige afgørelser, som kan tilbagekaldes. Lovbundne afgørelser kan som udgangspunkt ikke tilbagekaldes. Her vil den retlige tvist vedrørende omgørelse af en lovbunden begunstigende forvaltningsakt som udgangspunkt løses efter ugyldighedsreglerne

Det kan dog tænkes, at forvaltningen i en situation, hvor forvaltningen ændrer praksis med hensyn til lovens forståelse, uden at der er tale om, at forvaltningens hidtidige praksis har været i strid med loven, kan ændre afgørelser i løbende retsforhold, hvis lighedshensyn taler for dette.

Underretningspligt

Forvaltningen kan ved særlovgivning være pålagt en underretningspligt. Dette indebærer, at forvaltningen er forpligtet til at orientere borgere om, at en konkret sag er blevet rejst. Det betragtes endnu som uafklaret, om der gælder en mere almindelig uskreven forvaltningsretlig underretningspligt. Udgangspunktet må på nuværende tidspunkt antages at være, at reglerne om partshøring dækker myndigheders underretningspligt.

Underretningspligten har en særlig tilknytning i forhold til reglerne om persondata. Det følger af databeskyttelsesforordningens art. 13, at en person, hvis oplysninger bliver registreret, skal have meddelelse herom. Der er muligheder for at fravige denne regel. Dette gælder blandt andet i tilfælde, hvor den registrerede allerede er bekendt med oplysningerne, jf. databeskyttelsesforordningens art. 13, stk. 4.

Undersøgelsesprincippet / officialmaksimen

Officialprincippet er et grundlæggende princip i forvaltningsretten. Princippet er ikke hjemlet ved lov, men udtryk for en almindelig retsgrundsætning, som derfor alene kan fraviges ved lov. Princippet indebærer, at myndighederne har ansvaret for, at en sag oplyses tilstrækkeligt, inden der træffes afgørelse. Formålet med princippet er at sikre den materielt rigtige afgørelse. Dette sker praktisk ved, at myndighederne gør sig bekendt med det retlige grundlag, og som udgangspunkt indhenter alle relevante oplysninger for sagen. Hvor stor en undersøgelse, der skal foretages, er en konkret vurdering.

Omfanget af officialprincippet afhænger af den konkrete sag og dens omstændigheder.

Vejledningspligt

Forvaltningens vejledningspligt er et grundlæggende princip, der er reguleret i forvaltningslovens § 7. Pligten indebærer, at den offentlige forvaltning i "*fornødent omfang*" skal vejlede og hjælpe borgere, der retter henvendelse. Rækkevidden af forvaltningens vejledningspligt varierer fra sag til sag.

Generelt kan det siges, at forvaltningens pligt til at vejlede alene gælder ved sager, hvor der træffes afgørelse. Det betragtes dog som "god forvaltningsskik" også at vejlede ved mere processuelle beslutninger - det man med andre ord kan kalde faktisk forvaltningsvirksomhed.